

LIST A

Typ kurzu: volitelný
Rozsah kurzu: 26 h
Forma kurzu: seminář, praktické lekce
Zakončení kurzu: zkouška

OBEČNÉ CÍLE KURZU

Filosofická a vědecká východiska kurzu se zaměřují na drogový problém jako na fenomén, který přesahuje hranice jednoho oboru. Vychází z teorie, která představuje drogový problém, popř. drogovou závislost, jako bio-psycho-sociální jev a z toho pramenící více-oborový charakter aplikovaných intervencí.

Kurz v širším kontextu kriticky posoudí nabídku současných služeb a jednotlivých intervencí a to z perspektivy nejen léčebných přístupů, ale také historických, kulturních, ekonomických a samozřejmě i politických souvislostí.

Další ambice kurzu je také představit a kriticky posoudit teorie a modely drogového užívání a sledovat možnosti, popřípadě limity nabízených služeb, jako odpovědi na tyto teorie a modely. Posluchačům dále budou představeny teoretické modely práce s uživateli drog v kontextu nejnovějších poznatků a zároveň se zapojí do praktických nácviků potřebných dovedností.

LEKTOR KURZU

Lektorem kurzu je Mgr. Jindřich Vobořil Pg.Dip., v současnosti výkonný předseda Sdružení Podané ruce, místopředseda Asociace Nestátní Organizací (A.N.O.) zabývající se drogovou problematikou a absolvent postgraduálního studia Drug Use and Addiction na J.M. University v Liverpoolu.

STUDIJNÍ CÍLE - APLIKOVATELNÉ VÝSTUPY

1. Orientace v klíčových elementech drogového problému tak, aby uschopnila účastníka (kurzu) k základnímu „assessmentu“ v práci s klientem a popřípadě zvolení vhodných intervencí
2. Orientace v možnostech současných služeb, v diferenciaci jednotlivých modelů – léčebně-sociálních, edukativních a svépomocných, včetně specifických intervencí v oblastech „gender“, minorit a práce s rodinou uživatele
3. Osvojení si základních dovedností v oblasti „drogového“ poradenství v kontextu bio-psycho-sociálního modelu
4. Schopnost kriticky posoudit psycho-sociologické teorie drogového užívání a aplikovat tyto poznatky do možností tvorby služeb a jednotlivých intervencí
5. Orientace v managementu (drogových) služeb - možnosti a hranice práce v týmu, provozní dokumentace, sběr dat o klientech, kontinuální evaluace nabízených služeb, manuály práce
6. Osvojení si komunitního pojetí v práci s drogovými uživateli – možnosti spolupráce s návaznými zařízeními, překlenutí a „networking“ v místní komunitě, case management - možnosti a limity spolupráce represivních, preventivních a léčebných institutů v místní komunitě.

METODY STUDIA - STUDIJNÍ AKTIVITY

Přednášky

Při přednáškách dostanou studenti sylaby, ve kterých bude sumarizována probíraná látka. Studenti také dostanou okopírované články s odborných časopisů, popřípadě statistické údaje ze studií relevantních k tématice.

Pro přednášky bude lektor používat zpětný projektor a videorekordér. Každá přednáška bude ukončena diskusí.

Na konci seznamu literatury je vybráno sedm povinných titulů, se kterými budou studenti pracovat během kurzu. Nebude povinností studenta přečíst celé tituly, ale pouze doporučené kapitoly. Dále bude lektor upozorňovat na další případné zdroje k daným tématům (odborné časopisy apod.)

Práce s Literaturou

Pro závěrečnou essay má student doporučený jeden základní titul, který je označený pod názvem dané práce. Další doplňující zdroje ke každé jednotlivé práci je nutné projednat s lektorem podle návrhu titulu práce.

Dramatické lekce

Tyto lekce budou zaměřeny na nácviky práce v krizových situacích – nácviky soc. interakcí. Pro tyto lekce bude přizván externí lektor (pokud to bude v možnostech university).

Praktické lekce - nácvik dovedností

Role playing - bude zaměřen na nácvik poradenských dovedností. Filosofie v podtextu těchto lekcí bude poradenství Rogerovského směru doplněné o specifika práce s uživateli drog a jejich rodinami.

Motivační interview - všeobecně doporučovaná technika pro práci s méně, nebo „pasivně“ motivovanými klienty.

Prevence relapsu - práce s pozitivním nasměrováním relapsu. Pohledy na léčbu a re-socializaci jako na spirálovitý proces práce s opakujícími se jevy v chování klientů.

JAKÉ ZNALOSTI BY STUDENTI MĚLI MÍT

1. Obecné znalosti biologie (především CNS)
2. Základní znalosti o účincích nejužívanějších drog, jejich rozdělení do skupin podle farmakologických účinků
3. Základní orientace v problematice závislosti – stupně vývoje drogového problému, charakteristiky závislosti, obecné porozumění psycho-sociálního pohledu na problematiku závislosti
4. Orientace v etiologii drogového problému
5. Orientace v konceptu epidemiologie

Lektor však předpokládá úvodní „zmapování“ úrovně informací a popřípadě úpravy a doplnění látky podle úrovně znalostí daného předmětu mezi posluchači. Kurz pro sociální pracovníky

LIST B

OKRUHY LEKCÍ

I. Drogové užívání a závislosti – mýty, „morální panika“ (2h)

Cíle lekce:

- V této lekci bude vznesena kritická otázka různých konceptů, modelů a konstruktů práce s uživateli drog. Dané přístupy budou představeny nejen z pohledu léčby a prevence drogového užívání a závislosti, ale také jako společensko-kulturní odpověď na tento fenomén.

II. Drogový problém, pojem závislost a návykové chování (2h)

Cíle lekce:

- Drogový problém jako bio-psycho-sociální koncept versus koncept práce se „závislými“
- Představení základních modelů pohledu na závislosti z perspektivy současných poznatků.
- Definování pojmu závislosti jako diagnostického nástroje - typologie, příčiny
- Seznámení se základními charakteristikami vývoje a ukončení závislosti – abstinenci syndrom, tolerance, flash back

III. Nabízené služby – drogová prevence, zdravotní a sociální pomoc – bio-psycho-sociální model v denní praxi (3 h)

Cíle lekce:

- Představení rozdílných přístupů léčby a prevence na škále mezi programy zaměřenými na abstinenci jako jsou terapeutické komunity, nebo primárně preventivní programy a mezi programy nabízejícími alternativní způsoby léčby jako například substituční a preskripční model, nebo programy Harm Reduction a Risk Reduction.
- Orientace v možných způsobech řešení drogového problému. Opatření na straně uživatelů, nebo potenciálních uživatelů, indikace k jednotlivým intervencím
- Indikace k různým typům intervencí

III. Management drogových služeb – systém péče, strategie drogových služeb v „komunitě“ (5 h)

Cíle lekce:

- Práce s relevantními daty – zhodnocování služeb, síťování služeb, spolupráce s návaznými zařízeními
- Tvorba služeb z pohledu společenské poptávky vs. poptávky uživatelů služeb
- Mezioborové pojetí práce s uživateli drog a práce v týmu, její úskalí a výhody, složení týmu a role jeho členů, filosofie týmové a následně komunitní práce v dané oblasti.

- Možnosti a limity spolupráce s represivními složkami v „komunitě“ – policie, probační a mediační služba, práce s uživateli drog ve věznicích.

IV. Drogové poradenství (14 h)

Cíle lekce:

- Představení teoretických modelů práce s uživateli drog, kritické posouzení, orientace v základní „drogové“ diagnostice, možnosti a limity, komunitní péče a poradenství.
- Individuální terapie, terapeutického poradenství a „drogové“ poradenství – jejich vymezení.
- Zakázka klienta - kontrakt, práce s individuálním plánem, kontext, cíle, prostředky.
- Kontaktní a terénní práce, krizová intervence, motivační trénink, ambulantní detoxifikace, prevence relapsu, podpora v abstinenci.
- Komorbidita a možnosti nabízených služeb, individuální péče vs. systémy, strategie a společenská odpověď - potřeby klienta vs společenská poptávka.
- Svépomoc, sociální podpora a odborná péče, jejich vymezení – představení různých modelů svépomocných programů (Minnesota model, AA, NA), jejich použití v „drogových“ službách, peer podpora obecně. Práce ex-usera v drogových službách, role, spolupráce s uživateli drog, jejich zastoupení v hodnocení služeb.
- Přehled standardů a etických norem pro práci s uživateli drog, práva uživatelů služeb, hranice práce s klientem.
- Práce s osobnostními, a kulturními limity a předsudky při práci s uživateli drog.

V. Specifické intervence (2 h)

Cíle lekce:

- Teoretická východiska pro specifické přístupy v oblasti gender a minorit.
- Sociální stigmatizace – skutečnosti a limity současných studií v dané problematice z české i mezinárodní perspektivy.
- Poptávka vs. nabídka služeb, gender programy, prostituce a užívání drog a jaké mohou být odpovědi sociální pomoci a „drogových“ služeb.
- Komorbidita – poruchy příjmu potravy a užívání drog.
- Specifické přístupy a možné odpovědi „drogových“ služeb v kontextu práce s minoritami.
- Etické pohledy na problematiku gender a minorit

LIST C

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE – TEORETICKÝ BLOK

Po ukončení teoretického bloku následuje vyhotovení závěrečné práce (essay) rozsahu 4 – 7 stran formátu A4.

Témata závěrečné práce:

(Výběr jednoho z témat)

1. Srovnajte kontrast přístupů na škále mezi abstinencí a harm reduction z perspektivy účinnosti služeb pro drogové uživatele. Literatura - Gossop M., *Living with Drugs*, London: Temple Smith, 1993, O'Hare P., Newcombe R., et al. (Eds), *The Reduction of Drug-Related Harm*, London: Routledge, 1992
2. Kriticky zhodnoťte možnosti intervencí na škále mezi svépomocnými intervencemi a sociálně-educativními intervencemi a psychoterapeutickými a medicínskými modely. Literatura - Bennett G., *Treating Drug Abusers*, London: Routledge, 1993
3. Kriticky zhodnoťte možnosti komunitního přístupu k narůstajícímu fenoménu drogového užívání z perspektivy specifických intervencí v oblasti gender. Literatura - Ettore E., *Women and Substance Abuse*, London: The MacMillan Press, 1992

Závěrečná práce – praktické lekce

Výstup praktického, nácvikového bloku má posluchač možnost zvolit jednu ze dvou následujících možností uzavření kurzu:

1. **Praktická stáž**, ze které student vypracuje 3 – 4 strany A4 práci na téma: Mé možnosti a limity při kontaktu s klientem.

V této práci je nutné, spíše než akademické diskuse, použít pohledy na vlastní prožívání vztahu s klientem, včetně sebehodnocení jakým způsobem a v jakých oblastech je potřeba zaměřit vlastní osobnostně-profesní rozvoj.

2. **Diář a 3 – 4 strany A4 práce:**

Diář, ve kterém účastník praktických lekcí popisuje jednotlivé lekce a jakým způsobem tyto lekce měly, nebo mají vliv na změny v nahlížení na jeho/její profesi.

Práce by měla obsahovat pohledy na vlastní (životní) zkušenosti ve srovnání s postoji a náhledy představenými praktickými lekcemi.

POVINNÁ LITERATURA

- Kalina K. a kolektiv, *Drogy a drogové závislosti – mezioborový přístup*, Rada vlády ČR 2003
- Nerad J.M., Neradová L. : *Drogy a Mýty*, Votobia, Olomouc, 1998
- Presl J., *Drogová Závislost – může být ohroženo i Vaše dítě?*, MAXDORF, Praha, 1995
- Tyler A., *Drogy v ulicích – mýty, fakta, rady*, FINIDR, Český Těšín, 2000
- Rhodes T., *Terénní práce s uživateli drog – zásady a praxe*, Albert a Sdružení Podané ruce, Brno, 1999
- O'Hare P., Newcombe R., et al. (Eds), *The Reduction of Drug-Related Harm*, London: Routledge, 1992
- Gossop M., *Living with Drugs*, London: Temple Smith, 1993
- Klingermann H. & Hunt G., *Drug Treatment Systems in an International Perspective: Drugs, Demons and Delinquents*, London: Sage, 1998

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY

Literatura v českém jazyce

- Nerad J.M., Neradová L. : *Drogy a Mýty*, Votobia, Olomouc, 1998
- Preston A., *Drogy na předpis II. Vše o metadonu*, Votobia, Olomouc 1999
- Kolektiv autorů, *Drogy na předpis*, Votobia, Olomouc, 1998
- Kalina K., *Drogy v ordinaci praktického lékaře*, Institut Filia, Praha, 1996
- Rhodes T., *Terénní práce s uživateli drog – zásady a praxe*, Albert a Sdružení Podané ruce, Brno, 1999
- Miovský M., *LSD a jiné halucinogeny*, Albert a Sdružení Podané Ruce, Brno, 1996
- Presl J., *Drogová Závislost – může být ohroženo i Vaše dítě?*, MAXDORF, Praha, 1995
- Zábranský T., Langer I., Mravčík V., Grónský L., *Racionální protidrogová politika – uživatelé drog do rukou policie nebo lékařů?*, Votobia, Olomouc, 1997

LIST D

Literatura v anglickém jazyce

- **Bennett G., *Treating Drug Abusers***, London: Routledge, 1993
- **British Medical Association, *The Misuse of Drugs***, Harwood Academic, 1990
- **Davies J., *The Myth of Addiction.***, Reading: Harwood Academic (2nd edition 1997)
- **Dorn N., Henderson S. & South N., *Aids: Women, Drugs and Social Care***, London: The Falmer Press, 1992
- **Ettorre E., *Women and Substance Abuse***, London: The MacMillan Press, 1992
- **Gossop M. & Grant M. (eds), World Health Organisation, *Preventing and controlling drug abuse***, Geneva, 1990
- **Gossop M., *Living with Drugs***, London: Temple Smith, 1993
- **Inciardi J. & Harrison L. (eds), *Harm Reduction: National and International Perspectives***, London: Sage, 1998
- **Klingermann H. & Hunt G., *Drug Treatment Systems in an International Perspective: Drugs, Demons and Delinquents***, London: Sage, 1998
- **McDonald M. (ed), *Gender, Drink and Drugs***, Oxford International Publishers Ltd, 1997
- **McKenna T., *Food of the Gods: a radical history of plants, drugs and evolution***, London: Rider, 1992
- **O'Hare P., Newcombe R., et al. (Eds), *The Reduction of Drug-Related Harm***, London: Routledge, 1992
- **Plant M. & Plant M., *Risk Takers: Alcohol, Drugs, Sex and Youth***, London: Routledge, 1992
- **Robertson R., *Management of Drugs Users in the Community: a practical handbook***, New York: Oxford University Press, 1998
- **Rudgley R., *The Encyclopaedia of Psychoactive Substances***, London: Little Brown, 1997
- **Saunders N., *Ecstasy Reconsidered***, London: Neals Yard, 1997
- **Shapiro H., *Waiting for the Man: the story of drugs and popular music (revised edition)***, 1999
- **Stewart T., *The Heroin Users***, Pandora (autobiography), 1987
- **Strang J. & Gossop M. (eds), *Heroin Addiction and Drug Policy: The British System***, Oxford: Oxford University Press, 1994
- **Szasz T., *Our Right to Drugs: the case for a free market***, New York: Praeger, 1992
- **Trebach A., *The Great Drug War***, New York: MacMillan, 1988
- UK Government, *Tackling Drugs to Build a Better Britain: The Government's 10-year Strategy for Tackling Drug Misuse. White Paper, London: HMSO, 1998*

KONTAKTNÍ ÚDAJE NA UČITELE

Mgr. Jindřich Vobořil, PgDip.
Sdružení Podané ruce
Francouzská 16
612 00 Brno
Tel. 05 45247535
Email: jvobo@sendme.cz